

Ігор ЛУГОВИЙ

проректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ПОРУШЕННЯ БАЗОВИХ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Наша країна на міжнародній правовій арені позиціонує себе у статусі соціально-правової держави, тому одним із основних завдань усіх правових інститутів є захист прав громадян та надання соціально-правової допомоги найбільш вразливим групам населення, до яких насамперед належать діти [6, с. 29]. Водночас повномасштабне вторгнення зруйнувало всі механізми захисту прав та інтересів дітей. Тому на сьогодні існує проблема національного значення, що потребує негайного втручання міжнародних спільнот та організацій, аби чітко визначити правила, норми та закріпити їх законами і нормативно-правовими актами.

Основним міжнародно-правовим документом, що стосується захисту прав дітей, є прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1959 році Декларація прав дитини. У ній зазначається, що «людство зобов'язане давати дитині найкраще, що воно має», гарантувати дітям користування всіма правами і свободами на їхнє благо і благо суспільства.

В українському законодавстві базовими документами щодо захисту прав і свобод дітей є Конституція України, Сімейний кодекс, Закон України «Про охорону дитинства», Цивільний кодекс України та ін.

На жаль, із початку повномасштабного вторгнення, країною-агресором систематично порушуються базові права дітей, а саме: право на життя; право на охорону здоров'я і безоплатну кваліфіковану медичну допомогу, а найголовніше – право на безпечні умови для життя і здорового розвитку.

За даними Моніторингової комісії ООН з прав людини в Україні, станом на 30 квітня 2021 р. зі дня вторгнення (2014 р.) загинуло 152 дитини та 146 було поранено. Лише з 2017 р. майже 70 тис. дітей отримали статус таких, що постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, 90 з них мають такий статус через тілесні травми [1]. На державному порталі «Діти війни» зазначено, що внаслідок повномасштабного вторгнення станом на 12.10.2023 року понад 19 500 дітей були незаконно депортовані за межі України, більш ніж 1 100 отримали поранення, ще понад 500 загинули [2].

Не менше постраждала освітня система. Кожного дня школи та університети зазнають обстрілів, бомбардувань, підпалів. Напади на освітні установи включають насильство, катування, жорстоке ставлення до дітей та викладачів.

Рада Безпеки ООН з питання становища дітей в умовах збройних конфліктів визнає важливість механізму моніторингу та звітності щодо грубих порушень прав дітей в умовах збройного конфлікту. Підкреслюючи важливість резолюції Ради Безпеки, котра, зокрема, закликає всі сторони збройного конфлікту утримуватися від дій, що перешкоджають доступу дітей до освіти, а також держав-членів розглянути конкретні заходи щодо обмеження використання шкіл збройними силами та озброєними недержавними формуваннями із порушенням застосовних норм міжнародного права [3].

За час війни у нашій державі майже кожна українська дитина зазнала порушення власних прав, що закріплені в нормативно-правових актах. Якщо навіть у дитини відсутні тілесні ушкодження, вона не зазнала насилля, мордувань, у будь-якому випадку порушилися її основні права.

Так, набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану» від 17.03.2022 № 302.

Основними завданнями Координаційного штабу є: координація дій центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо організації евакуації дітей, зокрема дітей з інвалідністю та дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які не досягли 18-річного віку та проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, які влаштовані на виховання та спільне проживання до прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, які перебувають під опікою, піклуванням, які влаштовані до сімей патронатних вихователів, з небезпечних територій, створення безпечних умов для їх перебування [4].

Війна російської федерації проти України не тільки вплинула на можливість та повноту реалізації прав кожної дитини, а й викрила і до того слабкий механізм реалізації цих прав. Сьогодні вкрай важливо встановити чіткі критерії та визначити правовий статус кожної дитини. Характер правопорушення залежить від того, де знаходиться дитина: на окупованій території, близько до зони бойових дій. Розв'язання цих проблем вимагає спільних зусиль між урядом, міжнародними організаціями та громадськістю. Подальший розвиток суспільства залежить від того, як ми врахуємо права дітей під час воєнного стану.

1. Діти та збройні конфлікти: нормативно-правова база. *War childhood*. URL : <https://warchildhood.org/ua/children-and-armed-conflict-legal-framework/>.

2. Діти війни. *Children of war*. URL : <https://childrenofwar.gov.ua/>.

3. Декларація про безпеку шкіл. URL : https://protectingeducation.org/wp-content/uploads/documents/documents_safe_schools_declaration_ukrainian.pdf.

4. Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану : постанова Кабінет Міністрів України від 17 березня 2022 р. № 302. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2022-%D0%BF#Text>.

5. Пісоцька К. О. Нормативно-правове забезпечення діяльності підрозділів ювенальної превенції. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 1(30). С. 117–121.

6. Пісоцька К. О. Діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: адміністративно-правовий аспект : монографія. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2023. 158 с.

Олена ЛУК'ЯНЕНКО

курсант ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

д-р філос. в галузі права

Каріна ПІСОЦЬКА

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОБЛАШТУВАННЯ УКРИТТІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Облаштування укриттів у закладах освіти є надзвичайно важливим питанням під час дії воєнного стану, оскільки такі споруди можуть слугувати засобом захисту від можливих загроз та забезпечити безпеку учнів. Воно повинно бути облаштоване у такий спосіб, щоб навіть під час оголошення повітряної тривоги навчальний процес продовжувався. Згідно зі ст. 19 Закону України «Про охорону дитинства» держава гарантує доступність освіти для кожної дитини. Також це право закріплене у ст. 53 Конституції України [4].

Захисні споруди цивільного захисту – це інженерні споруди, призначені для захисту населення від впливу небезпечних факторів, що виникають унаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів [1]. Згідно з Порядком використання захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони) для господарських, культурних та побутових потреб, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2009 р. № 253, формування фонду захисних споруд навчальних закладів віднесено до компетенції керівників таких закладів. Створення об'єктових формувань цивільного захисту, необхідної для їх функціонування матеріально-технічної бази і забезпечення готовності таких формувань до дій за призначенням належить до повноважень суб'єктів господарювання [1]. Органи місцевого самоврядування з метою взяття на облік як споруд подвійного призначення та найпростіших укриттів об'єктів іншого призначення, що експлуатуються і належать до сфери їх управління, відповідно до визначених повноважень можуть утворювати постійні або тимчасові комісії [2]. Суб'єкти господарювання, зокрема заклади освіти, можуть ініціювати створення таких комісій відповідними органами влади та залучення до їхнього складу необхідних фахівців.

«За інформацією обласних, Київської міської військових адміністрацій,